

Skoleprogram 2018/2019

GJENREISNINGSMUSEET
FOR FINNMARK OG NORD-TROMS
H A M M E R F E S T

Noen skoledager husker man bedre enn andre. For meg er det gjerne de dagene vi tilbrakte utenfor klasserommet, på andre steder, med andre mennesker og der jeg ble utfordret til å tenke nye tanker som sitter sterkest i minnet mitt. Jeg husker arbeidsdagen på Findus, omvisning på Finnmark Dagblad og historier fra mennesker som hadde opplevd krigen bedre enn hva som stod i bøkene om aviser, fiskeindustri eller 2. verdenskrig. Når jeg vokste opp var det ikke noe museum i byen. Men jeg skal vedde på at om det hadde vært det, så hadde nok besøk her vært godt innprentet i hjernebarken min enda. For det er noe som skjer med oss mennesker i møte med autentiske gjenstander og fortellinger om fortiden. Det skaper en bro mellom historien og deg som enkeltmenneske. Forhåpentligvis finner noen av historiene gjenklang i egne opplevelser eller åpner opp rom for å føle empati og forståelse for andres opplevelser.

Museet er her nettopp for dere. Vi håper derfor at dere i det kommende skoleåret tar dere tid til å bruke museet enda mere. I tillegg til de tilbud om aktiviteter og formidling som tilbys er lærerne velkommen til å ta kontakt slik at vi sammen kan utarbeide skreddersydde opplegg. Vårt hovedmandat er å utvide kunnskapen om tvangsevakuering, nedbrenningen og gjenreisningen av Finnmark og Nord-Troms. Perioden vi skal dokumentere og formidle fra 1930 -1960 er langt mer enn bare dette. Fagtilknytningene er mange: emnet innfatter antropologi, design, arkitektur, norsk, arkeologi, psykologi, samfunns- og samtidshistorie, ideologihistorie, politikk og utviklingen av det moderne samfunn. Gjennom å lære om finnmarkingenes identitet og historie, kan man skape knagger for å lære om hvordan folk opplever krig og flukt i dag. Historien gjentar seg ikke, men mange av mekanismene og opplevelsene er like.

Spesielt opplegg i anledning kulturminnedagene:

5. Trinn: Tørrfisk-bonanza på Fuglenesodden!

Vi inviterer 5. trinn til en opplevelseshøyt om tørrfisk på Fuglenesodden i anledning kulturminnedagene. Med fokus på tørrfiskens historie, og en tørrfisk-løype skal vi bli kjent med denne delikatessen fra nord. Kulturminnedagene arrangeres 8. – 16 sept. Opplegget varer ca. 1 time.

NB: «Gåtefulle Forsøl» blir flyttet fra juni med 4. trinn til august med 5. trinn fra og med neste høst på grunn av lunefullt juni-vær. Det vil si at det kun er de klassene som ble avlyst i vår som har dette tilbudet i år.

Vi håper programmet vil falle i smak og at vi sees i hvert fall en gang i løpet av skoleåret!

Mvh Maria Stephansen og Julia Stangeland, Museumsformidlere

78402935 / maria.stephansen@gjenreisningsmuseet.no

78402937/ julia.stangeland@gjenreisningsmuseet.no

Praktisk informasjon:

Alle skoleklasser er velkommen til å benytte våre faste utstillinger som et utvidet klasserom uten kostnader (skolene må selv dekke transport).

Matpakke kan spises i vår kafé i forbindelse med besøk på museet.

Bruk av museet krever påmelding per mail eller telefon. Dersom skolene kontakter museet i god tid i forveien er det lettere å tilpasse besøket den enkelte klasse.

Lærerne har ansvaret for å holde elevene i ro under besøket.

Gjenreisningsmuseet kan brukes som et utvidet klasserom for flere fag, som historie, samfunnsfag, norsk, kunst og handverk og naturfag. Det er egentlig bare fantasien som setter grenser. De fleste undervisningsoppleggene er fundert i kompetansemål i læreplaner i ulike fag og på den måten òg tilpassa ulike alderstrinn.

Trinn	Tema/Tittel på opplegg	Fag/læreplan	Info:
Alle trinn	<i>Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i> «Foto som historieforteller» Tid: 1 time Hele året	Samfunnsfag Historie Norsk	Med utgangspunkt i utvalgte bilder fra evakueringen får elevene skape sine egne historier, her får elevene kombinert arbeid med kilder og utvikling av historisk bevissthet, uten at det krever lesing av tekst.
Alle trinn:	Kulturminner: Fuglenesodden April til november Tid: fleksibel	samfunnsfag	Vi snakker om og ser på gamle levekår. Hvordan var det å ha naustet som arbeidsplass? Husene på fuglenesodden kan brukes til undervisning fra de minste trinnene til VGS.
Alle trinn:	<i>Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i> Foto som historieforteljar Tid: 1 time Hele året	Samfunnsfag Kunst og håndverk norsk	Med utgangspunkt i utvalgte bilder fra evakueringa, får elevane skape sine egne historier. Her får elevane kombinert arbeid med kilder og utvikling av historisk bevissthet, utan at det krever lesing av tekst.
1 trinn	Samisk kultur: Besøk i samestuen Tid: 1 time Hele året	Kunst- og håndverk Samfunnsfag	I samestuen snakker vi om livsgrunnlag, og om det å ta vare på tradisjonar. Elevene får designe sin egen kofte.
1 til 4 trinn	Jul på museet: Fortellerstund og minijuleverksted Tid: 1, 5 time Desember	Kunst- og håndverk	Når det nærmer seg jul kan elevene komme til oss og få høre små fortellinger om hvordan barn og voksne opplevde julefeiringene under krigen og i tiden etterpå. Vi snakker om hvordan krig og etterkrigstid påvirket julefeiringen og barndommen og hvordan dagens samtid påvirker julefeiringen. Etterpå har vi et lite juleverksted der vi lager julekort.
1. og 2. trinn:	Gjenreising: Gjenreisingsarkitektur Tid: 1, 5 time Hele året	Kunst og håndverk samfunnsfag	Vi snakker om arkitektur og bygger vårt eget gjenreisingshus i papir.
1.-3. trinn:	Arkeologi og museum: Hva er et museum? Tid: 1, 5 time Hele året	Samfunnsfag	Med utgangspunkt i boka <i>Kubbe lager museum</i> får elevene innblikk i hvordan vi planlegger og gjennomfører arbeidet med å lage og drive et museum. Vi leser boken og elevene får så tegne og fortelle om hva de ville hatt med dersom de skulle ha laget et museum.
1.-7. trinn:	Gjenreising: Vi ser på husene og bygger vårt eget gjenreisingshus i papir Tid: 1, 5 time Hele året	Kunst og håndverk Samfunnsfag	Dette opplegget er et kombinert opplegg med omvising der fokuset ligger på tankane om gjenreisingsarbeidet som eit middel for å bygge «et betre samfunn», og et verksted der elevene får bygge sitt eget gjenreisingshus i papir.

2. trinn:	<p><i>Arkeologi og museum:</i></p> <p>Arkeologen – en detektiv!</p> <p>Tid: 45 min Hele året</p>	Samfunnsfag	Her kan elevane besøke museet og steinalder rommet. Vi snakkar om kva ein arkeolog gjer og korleis han arbeider.
3. trinn:	<p><i>Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i></p> <p>Historier om flukt</p> <p>Tid: 45 minutt Hele året</p>	Samfunnsfag norsk	Fortellerstund i hulen: Gjennom fortellinger blir ungene kjente med regionen sin egen flyktninghistorie.
4. trinn:	<p><i>Arkeologi og museum:</i></p> <p>Hva er et museum? Hvordan arbeider man på museum?</p> <p>Tid: 2 timer Hele året</p>	Samfunnsfag	Elevene får muligheten til å bli kjente med hvordan vi arbeider på et museum og hvorfor det finnes museum. De følger et objekt sin vandring fra hverdagsgjenstand til museumsartefakt. Elevene får bli kjent med ulike arbeidsroller i museet.
4 -7 trinn:	<p><i>Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i></p> <p>«Min koffert er lasta med»</p> <p>Tid: 45 minutt Hele året</p>	Samfunnsfag Kunst og håndverk	Hva skal vi pakke når en koffert skal romme hele livet? Elevene får utdelt eit ark som er elevene sin egen koffert. Her får de tegne inn de eiendelene de ville ha tatt med.
4. – 7 trinn	<p><i>Gjenreising:</i></p> <p>Steds planlegging</p> <p>Tid: 2 timar Hele året</p>	Samfunnsfag	Hvordan bygger vi en god by? Hva må vi tenke på når vi skal planlegge? Et verksted om steds planlegging.
5. trinn:	<p><i>Gjenreising:</i></p> <p>Gjenreisingsarkitektur – en del av vår arkitektoniske kulturarv</p> <p>Tid: 1, 5 time Hele året</p>	Samfunnsfag Kunst og håndverk	Vi skildrer særtrekk ved bygninger i nærmiljøet og sammenligner med norske og internasjonale stilretninger. Vi lager enkle skisser av bygningenes særpreget.
5. trinn:	<p><i>Kulturhistorie:</i></p> <p>Fiskeredskaper i naustet på Fuglenesodden</p> <p>Tid: 45 min April- november</p>	Samfunnsfag	Vi ser på utviklingen av redskapsteknologi i fisket.
6. trinn:	<p><i>Krig, kildearbeid og gjenreising:</i></p> <p>Spor etter fortiden i kilder</p> <p>Tid: 2 timer Hele året</p>	Samfunnsfag	Et opplegg som gir elevene innsikt i hvordan arkiv kan brukes i forskning. Hva lærer vi om fortiden ved hjelp av det materialet som har blitt tatt vare på?

7. trinn:	<p><i>Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i></p> <p>«På flukt»</p> <p>Tid: 1, 5 time Våren</p>	Samfunnsfag	Med utgangspunkt i Finnmark si historie og dei mange konfliktane i samfunnet, arbeider vi med det å vere på flukt. Menneskerettane og det «å vente» er hovudtema.
8. - 10. trinn:	<p><i>Krig, kildearbeid og gjenreising:</i></p> <p>Minnearbeid og kildekritikk</p> <p>Tid: 2 timer Hele året</p>	Samfunnsfag Norsk	En verksted der elevene selv får arbeide med autentiske kilder og reflektere over historien.
9. trinn	<p><i>Krig, kildearbeid og gjenreising / Andre verdenskrig, evakuering og livet som flyktning:</i></p> <p>Andre verdenskrig med fokus på Finnmark sin historie</p> <p>Tid: 2, 5 timer Våren</p>	Samfunnsfag	<p>I dette opplegget er målet at elevene skal bli kjent med egen krigshistorie, samtidig som de øver opp historiefaglige ferdigheter som arbeid med kilder og historieframstilling.</p> <p>Opplegget er tredelt med foredrag + verksted + omvising. Opplegget varer i 2,5 time og vil bli arrangert i samarbeid med skolenes pensum plan</p>
9. trinn:	<p><i>Gjenreising:</i></p> <p>Gjenreisingsarkitekturen som et særpreget fenomen i nasjonal arkitekturhistorie</p> <p>Tid: 1, 5 time Våren</p>	Historie Kunst og håndverk	Elevene får en innføring i arkitektur generelt og i gjenreisingsarkitektur spesielt, samt en kort innføring i topunktperspektiv. Etterpå får elevene gå ut i museet sitt nabolag og tegne skisser av gjenreisingshus ved hjelp av den teknikken de akkurat har lært.
8.- 10. trinn og VGS:	<p><i>Samisk kultur / kunst:</i></p> <p>«Kunst har større kraft enn kritt»</p> <p>Tid: 45 min Hele året</p>	Historie Kunst og handverk Design og handverk	Et foredrag om samisk kunst med fokus på kunstnere som arbeider politisk. Samisk kunsthistorie, Alta-vassdraget, duodji og kunst som ytringsfrihet og autonomt rom er temaer vi kommer innom.
VGS	<p><i>Arkeologi og museum:</i></p> <p>Hva er et museum?</p> <p>Tid: 1 time Hele året</p>	Historie, vg3 + påbygg:	Elevene vil gjennom diskusjonsoppgaver og informasjon om museet få muligheten til å utforske og reflektere rundt spørsmålet om hva et museum er og bør være. Hva skal vi ta vare på? Hva skal vi ikke, eller har vi ikke, ta vare på? Hvorfor skal vi ta vare på fortiden i det hele tatt?
VGS	<p><i>Gjenreising:</i></p> <p>Arkitektur på timeplanen</p> <p>Tid: 2 timer Hele året</p>	Design og handverk:	Elevene vil få en innføring i arkitektur generelt og i gjenreisingsarkitektur spesielt. Etterpå får de lage skisser av gjenreisingshus ved hjelp av topunktperspektiv og etter modell fra gjenreisingshus i museet sitt nærrområde.

VGS	<p><i>Krig, kildearbeid og gjenreising:</i></p> <p>Kildearbeid med krig og gjenreising som tema</p> <p>Tid: 1, 5 time Hele året</p>	Fellesfag i historie, hovudsakleg for vg3 og påbygg:	Å arbeide med kilder er en sentral og viktig del av historiefaget. Gjennom dette undervisningsopplegget får elevene ein kort introduksjon til hvordan vi arbeider med kilder i forskning og i museet. Elevene får vidare arbeide aktivt med kilder, «pusle sammen» fortida og presentere funnene for hverandre.
VGS	<p><i>Gjenreising:</i></p> <p>Gjenreisingspolitikk i et nasjonalt perspektiv</p> <p>Tid: 1, 5 time</p>	Historie	Museet tilbyr en omvisning og oppgaver der fokuset vil være hvordan gjenreisingspolitikken og arbeidet med gjenreisningen av Finnmark og Nord-Troms kan brukes som et bilde på økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle utviklingstrekk i norsk politikk, og på hvordan verdier og haldninger gjorde seg gjeldende i politikken. Opplegget kan tilpasses både historiefaget og programfaget politikk og menneskerettigheter.
VGS	<p><i>Media, propaganda og demokrati:</i></p> <p>Kritisk lesning av gamle aviser med fokus på retorisk analyse og lesekontekst</p> <p>Tid: 1,5 time Hele året</p>	norsk VG2 påbygg	Media var et viktig våpen under andre verdenskrig. Elevene vil bli presentert for ulike avisartikler knyttet til nedbrenningen og tvangsevakueringen av Finnmark og Nord-Troms og få i oppgave å analysere de ved hjelp av retoriske verktøy. Elevene vil få øve på sine retoriske ferdigheter, få en forståelse av behovet for kritisk lesing og lesekontekst, og få en generell innføring i media og medietekster.
VGS	<p><i>Programfag politikk og menneskerettigheter:</i></p> <p>Demokrati og ytringsfrihet – propaganda og sensur</p> <p>Tid: 1,5 time Hele året</p>	Politikk historie	Ved å studere en periode der demokrati og ytringsfrihet var erstatta med propaganda og sensur, blir det tydelig(ere) hvofo vi trenger ytringsfrihet og et media vi kan stole på, som en del av de demokratiske spelereglene. Ved hjelp av arbeid med eldre avistekster og nyare eksempler, vil elevane få mulighet til å lære om media som maktfaktor og medspiller i både demokrati og diktatur.
VGS	<p><i>Programfag sosiologi og sosialantropologi</i></p> <p>Nordnorsk befolkning – et flerkulturelt folk på godt og vondt</p> <p>Tid: 1, 5 time Hele året</p>	Kan også passe til andre fag, som historie	En konsekvens av å skape et «vi» er at vi skaper et «de». I norsk historie har det ofte vært et mål at «de» skal bli mer som «oss»/«vi». Ved hjelp av ulike kilder og bilder får elevane mulighet til å «oppdage» disse mindre fordelaktige sidene ved norsk historie, se på hvordan fornorskingspolitikken har fått konsekvenser for samene og andre norske minoriteter, se hva som fører til endringer i en kultur og ellers lære mer om det flerkulturelle Norge på godt og vondt. Opplegget legg både opp til gruppearbeid, elevpresentasjoner og samtaler i plenum.

Undervisningsopplegg knytt til media, propaganda og demokratisk utvikling

«Ord og bilete er mektige våpen. Misbruk dei ikkje», står det i Ver Varsam-plakaten – dei etiske retningslinjene for norske journalistar. Både i fredstid og krigstid finst det døme på at nettopp ord har blitt brukt som våpen, for å skaffe seg tilhengarar og støtte. Propaganda og sensur har erstatta ytringsfridommen og opplysningsretten. Andre verdskrig var ikkje noko

unntak. Ord som våpen blei mellom anna kraftig utnytta i dekninga av tvangsevakueringa og nedbrenningen av Finnmark og Nord-Troms. Ved å studere ein periode der ytringsfridommen var fråverande, kan det vere lettare å sjå verdien av den.

Samar, norrøne nordmenn og kvener: «Det flerkulturelle folket»

Alle trinn: «Det flerkulturelle folket»

Gjenreisningsmuseet har heilt sidan det var nytt hatt ein utstillingsdel kalla for «Det flerkulturelle folket». Denne utstillingsdelen kan saman med samestova og steinalder rommet vere ei fin ramme for å fortelje om samisk og etter kvart norrøn og kvensk busetting heilt frå steinalder og fram til vår tid. Det vil vidare vere naturleg å snakke om korleis samspelet mellom dei ulike folkegruppene har arta seg både i positiv og negativ forstand. Stikkord vil vere identitet, fornorsking, nasjonsbygging, rasisme, diskriminering, assimilasjon, naturressursar, tradisjon, teknologisk utvikling, kultur, språk og rettigheter for minoritetar. Samane og kvenane si rolle i gjenreisingsperioden, kan òg trekkast fram.

I begynnelsen av januar vil vi sende ut program for aktiviteter knyttet opp mot markering av samefolkets dag.

Vi kan tilby museet sine hovudsutstillingar (med eller utan guide):

Omvising tar om lag 45 minutt. Ta kontakt i forkant så kan vi avtale nærare kva de ynskjer at vi skal fokusere på i omvisinga.

Hovudutstilling: Krig, evakuering og gjenreising. Utstillinga kan brukast som ramme til skulen sitt eige undervisningsopplegg.

Telemuseet: Historikk om telekommunikasjon – frå morse til mobil. Telemuseet er eit godt utgangspunkt for å sjå korleis livet til menneska har endra seg i takt med teknologien. Telemuseet kan brukast til undervisning både for dei minste og for dei som går på vidaregåande skule. Ta kontakt for å tilpasse undervisninga.

Fuglenesodden friluftsmuseum: Gjenreisingshus og naust, Melkøya-familien sitt liv, Meridianstøtta, Skansen forsvarsanlegg og heksebrenning. Dette er fine rammer rundt eige opplegg frå skulen. Opplegget kan gjennomførast med guide, men kan òg gjennomførast på eiga hand. Ta kontakt med museet for utlån av nøklar til å komme inn i husa.

Tips: Kulturminner i nærmiljøet: Natur- og kulturminner kan brukast i samband med tema som elevane arbeider med innanfor ulike fag. I tillegg kan elevane vere ute og bli kjent med kulturminner i nærmiljøet. På heimesidene våre finst det temahefte til fri bruk for dei ulike turane.

Gammelveien: Restane av skyttargravene, staden for torvhenting, Middagsstanga, Klinkastupet, Jansvannet, Jansvannskogen og Trelleborgsveien.

Sikk-sakkveien/parken: Musikkpaviljongen, fontena og Ole Olsen.

Fuglenesodden: Meridianstøtta, kolkrana, Skansen, fyret, gjenreisingshus.

Kirkegårdsbukt: Kultursti, hustuffer, steinalder og jernalder.